

HISTÒRIA

Cabanes 1789: inventari i llibreria d'un hisendat

Per Lluís Serrano Jiménez

Resum

A finals del segle XVIII emergeix la categoria dels autoanomenats hisendats, una classe de senyors útils o propietaris, de certa potència econòmica i social. En aquest treball s'analitza i es transcriu un inventari post mortem en el qual s'avalua i es comenta, no només la riquesa material, béns mobles i immobles; sinó que s'apropa, a través de la llibreria que hereta Jaume Pont de Cabanes, als referents culturals i universos de lectura dels hisendats del divuit.

Paraules clau

Inventari, hisendat, llibreria, cultura escrita, religió, història, antic règim

Abstract

At the end of the eighteenth century emerges the category of the self-proclaimed hisendats, a class of dominium utile proprietors or landowners of a certain economical and social potential. In this article, a post-mortem inventory is analysed and transcribed. Not only its material affluence such as assets and real estate is evaluated and commented on, but it also approaches the cultural references and literary universes of an eighteenth century hisendat through an examination of the library inherited by Jaume Pont de Cabanes.

Keywords

Inventory, new landowner class, library, written culture, religion, history, Antique Regime

DOI: 10.2436/20.8010.01.39

AIEE, Figueres, 41 (2010), pàg. 339-364

El juliol de 2009, mentre per *gratia et amore* aprofitava els migdies per escapar-me a l'Arxiu Històric de Girona per realitzar unes cerques del traçat d'un camí públic, en la consulta del fons notarial de Peralada, vaig trobar per casualitat l'inventari de l'hereu de Cabanes, Jaume Pont, Casadevall y Puig.⁽¹⁾ Aquesta enumeració de béns mobles i immobles d'aquest "pagès hisendat" és una mostra extraordinària per conèixer el món material i immaterial de les persones del passat. Hi podem trobar les diferents possessions de terres i cases. I dins els habitatges, la seva distribució, decoració, útils, instruments, eines, joies, aixovar i béns de consum sumptuaris propis d'un determinat col·lectiu amb una finalitat i llenguatge de distinció social. Entre aquesta relació destaca una llibreria amb més de cinquanta títols que ens aproximen als referents culturals i universos de lectura dels hisendats del segle XVIII. Així doncs, la intenció d'aquest article és la descripció, transcripció, comentari i aproximació a l'inventari de Jaume Pont i la llibreria associada a l'herència d'un hisendat empordanès.

Els inventaris *post mortem* són una font complementària i una eina excel·lent per fer una anàlisi social, econòmica i cultural del passat, així com de les pautes i consum d'articles de luxe.⁽²⁾ Aquest passat era molt diferent al nostre present i es movia per una sèrie de codis culturals determinats, condicionats per una profunda arrel catòlica que determinava les identitats individuals i col·lectives. Aquest catolicisme era el fonament de l'ordre social i polític que era representat per l'escola del dret natural, la ciència política del

1. AHG. Perelada 934, Notaria de Joan Pagès (1789 i 1790), f. 242r-249r.

2. MORENO CLAVERÍAS, Belén, *Consum i condicions de vida a la Catalunya moderna: El Penedès, 1670-1790*. Vilafranca del Penedès: Edicions i Propostes Culturals Andana, 2007; i de la mateixa autora "Lugar de residencia y pautas de consumo. El Penedés y Barcelona, 1770-1790". *Revista de Historia Industrial*, núm. 31 (Any XV), (2006), pàg. 139-165.

moment. Un pensament que tenia per objectiu explicar, legitimar i justificar un ordre jurídic i moral, natural i universal d'una societat organitzada, així com les pràctiques polítiques.

UN HISENDAT DE CABANES

Jaume Pont Casadevall i Puig era fill de Francisca Casadevall, natural de Cabanes, i de Jaume Pont Germanico, natural de Pont de Molins. Amb l'herència dels seus pares va reunir un patrimoni molt important que generava unes determinades rendes que el permetien gaudir d'un cert estatus social, que es traduïa en certs comportaments, i en tenir accés a determinades pautes de consum. Jaume Pont Casadevall fou batejat a les fonts baptismals de l'església parroquial de Sant Vicenç de Cabanes un 15 de setembre de 1759;⁽³⁾ i morí, amb 74 anys complets, el 24 de gener de 1834.⁽⁴⁾ Va deixar tres fills vius: Vicens, Rafel i Narcís i s'havia casat el 29 d'octubre de 1780 amb Antonia Aguer,⁽⁵⁾ filla de Catalina Puigferrer i de Rafel Aguer, un altre hisendat de Cabanes que tenia la tercera renda en el cadastre de 1779.⁽⁶⁾ Els testimonis d'aquest enllaç foren Joseph Ferrer, amb el títol de ciutadà honrat de Barcelona, domiciliat a Figueres, i Joan Pagès, el notari "real y publich" de Peralada a qui va acudir per escripturar els capítols i quan era menester. Va signar aquests capítols matrimonials el 14 d'octubre de 1780,⁽⁷⁾ en els quals, els seus pares "per los molts, y agradables serveys, que han rebut, y deu volent rebre esperan del dit s[enyo]r Jaume Pont, de Casadevall, y Puig jove son fill, y per respecte, favor, y contemplació del dit matrimoni" li feren donació entre vius dels seus béns "induhits de amor paternal y maternal", reservant-se l'usdefruit i certes rendes anuals.

La seva mare, Francisca Casadevall, va morir amb seixanta anys el cinc de setembre de 1789,⁽⁸⁾ un any i uns mesos més tard que el seu pare.⁽⁹⁾ Poc després d'aquest fet, el nou de novembre del mateix any, l'hereu, en Jaume

3. ADG. Parròquies, Cabanes, bateigs 3 (1757-1789), f. 7r.

4. ADG. Parròquies, Cabanes, òbits 2 (1762-1850), f. 144r.

5. ADG. Parròquies, Cabanes, matrimonis 3 (1700-1841), f. 67r-67v.

6. CRUZ I CARDIEL, Natxo, "El cadastre de Cabanes de 1779. Consideracions sobre la font per a l'estudi històric". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, núm. 29 (1996), pàg. 255.

7. AHG. Perelada 930, Notaria de Joan Pagès (1780-1782), f. 173r-184r.

8. ADG. Parròquies, Cabanes, òbits 2 (1762-1850), f. 84v.

9. El 17 de novembre de 1787 i amb cinquanta-cinc anys. ADG. Parròquies, Cabanes, òbits 2 (1762-1850), f. 79v.

Pont Casadevall va anar amb Joan Pagès, notari de Peralada, per formalitzar l'inventari dels béns de la seva mare per aconseguir la quarta trebel·liànica, legítima, i la resta de drets per "cumplir ab lo capitulat ab los citats capítols matrimonials, atenent haver-se verificat la mort natural y corporal" de la mare. La quarta trebel·liànica era el dret de l'hereu gravat per fideïcomís, disposició testamentària que encarrega conservar els béns i transmetre'ls a un tercer, a poder percebre la quarta part del béns relictos.

Jaume Pont Casadevall tingué sempre una bona xarxa de relacions. Tenim notícies que el 1784 fou batlle de Cabanes,⁽¹⁰⁾ representant polític del comte de Peralada, i que el rector, en Josep Colomer, li féu de testimoni a l'hora d'escripturar l'inventari,⁽¹¹⁾ després de la mort de la mare.

A Cabanes posseïa la casa, davant del rec del molí i el patrimoni de Puig i Casadevall que estava format per un trull d'oli al paratge anomenat el Verger; l'heretat o mas de Sant Feliu de Cadins "ab la iglesia que serveix de paller, corral, y demás edificis" amb un total de 156,5 vessanes; l'heretat o mas del Porxo amb 112,625 vessanes; una peça de 27,75 vessanes que havien establert els seus pares el 1783 i un erm de quatre vessanes al pla de les Deveses del patrimoni del seu pare o casa Pont i Germanico. La suma al terme de Cabanes pujava fins a les 300,875 vessanes. Al terme de Peralada, del patrimoni Casadevall i Puig de Cabanes tenia el mas Puig a les Olives amb un total de 136 vessanes incloses 16 vessanes de bosc establert el 1781 pel seu pare. Cal dir que l'inventari, en aquests masos i heretats, no especifica la presència de masovers.

A Pont de Molins rebia el patrimoni de la casa de Pont i Germanico, la branca paterna. Entre aquests béns destaca la casa del mas habitada per Joan Pont y Germanico, el seu avi, i a la custòdia d'Esteve Pont; un trull i una extensió total de terres de 151, 5 vessanes. D'aquesta manera tenim que la suma total del patrimoni de Jaume Pont Casadevall, tenint en compte que no en totes les terres hi consta la superfície, és de 588,375 vessanes o, el què és el mateix, 128,68 hectàrees. En l'estudi de Natxo Cruz podem veure que Jaume Pont, per cronologia suposem el pare, fou el segon gran hisendat contribuent en el cadastre de 1779 i el primer del poble, amb una tributació assignada de 994 rals d'ardit.⁽¹²⁾ En l'antic monestir cistercenc de

10. COMPTE I FREIXENET, Albert, "Cabanes al segle XVIII: un exemple d'expansió de les terres de cultiu per mitjà d'establiments i roturacions d'aiguallleixos i garrigues". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, núm. 29 (1996), pàg. 200.

11. AHG. Peralada 934, Notaria de Joan Pagès, f. 249r.

12. CRUZ I CARDIEL, Natxo, "El cadastre de Cabanes de 1779...", *op. cit.*, pàg. 255.

Cadins⁽¹³⁾ destacaven, també com a símbol de poder econòmic, els set bous d'arada –que es podien utilitzar pel treball propi o per arrendar– i d'una “eugassada” –ramat d'eugues per la cria d'animals de treball i tir– que es componia de “setse mascles y set famellas”. El negoci ramader era habitual i necessari per aprofitar la força de tir i tenim exemples anteriors que il·lustren que la plana i la muntanya empordanesa quedaven perfectament integrades i complementades a l'hora de canalitzar la cria i distribució del bestiar.⁽¹⁴⁾

Un altre element definidor del poder econòmic és la capacitat d'emmagatzematge dels productes de la tríada mediterrània: cereals, oli i vi. La capacitat de la bóta de vi a les comarques gironines equivalia a 61,92 litres i la càrrega era al voltant de 123,84 litres. El mallal de vi correspon a 12,96 litres i el d'oli a 12,97. La quartera de sembradura de Figueres és igual a 70 litres.⁽¹⁵⁾ Aplicant aquestes xifres i mesures, trobem que entre blat, mestall, mill, blat de moro, civada, ordi, més faves, favolins i riscles, tenim emmagatzemats una suma de 32.568 litres o 32 m³. Per l'oli, hem de tenir en compte que ens trobem a inicis de novembre, veiem que té efectius 87,15 mallals, equivalents a 1.130,46 litres; amb una capacitat total de magatzem de 221,3 mallals, igual a 2.870,38 litres. De vi té una potència de 19.572,48 litres, entre tines i bótes de diferents mides, però una ocupació efectiva de 17.095,68 litres dels quals es distingeixen una gran quantitat de vi vermell i claret; i en menor mesura garnatxa, vi cuit i malvasia amb quatre garrafes de les quals en desconeixem la capacitat.

Un aspecte que ens pot indicar certa consciència de classe és l'armari de noguer que consta en l'inventari de l'habitació on morí Francisca Casadevall, mare de Jaume Pont. En aquest indret es guardava l'arxiu patrimonial, base fonamental per la defensa dels drets de propietat.⁽¹⁶⁾ Els fons patrimonials es poden definir com a “conjunt de documents, en qualsevol mena de suport, generats o rebuts com a resultat de la formació

13. BADIA I HOMS, Joan. *L'arquitectura medieval de l'Empordà. II - A, ALT EMPORDÀ (Agullana - Peralada)*. Girona: Diputació de Girona, (1978), pàg. 69-76.; i BERNILS, Josep Maria. *Cabanes*. Girona: Quaderns de la Revista de Girona, (2001), pàg. 24-29.

14. Es tracta del negoci del rector Quirze Pont de Cabanes. GIFRE, Pere, “La muntanya a la plana empordanesa: el penó de Rocabertí (s. XV-XVII)” dins *Estudis d'Història Agrària*, núm. 18 (2005), pàg. 111-129.

15. ALSINA, Claudi; FELIU, Gaspar; i MARQUET, Lluís, *Diccionari de mesures catalanes*. Barcelona: Curial, 1996.

16. GIFRE, Pere, “Quins Títols i on es guarden? Els arxius patrimonials, reflex de la dinàmica dels drets de propietat (segles XVI-XVII)”. Dins CONGOST, Rosa, *Dels capbreus al registre del propietat. Drets, títols i usos socials de la informació a Catalunya (segles XIV-XX)*. Girona: Biblioteca d'Història Rural, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, (2008), pàg. 171.

i administració d'un patrimoni familiar, generalment de base agrària, que es va transmetent de generació en generació en el si del llinatge familiar".⁽¹⁷⁾ Tanmateix, el notari, en Joan Pagès de Peralada dona una definició gairebé acadèmica del fons patrimonial en referència al lloc físic, l'armari, "que serveix de arxiu, y dins ells se encuentran los instrumentos, títulos, escrituras, y papeles del patrimonio". En la cambra "dels frares" hi ha referència a un escriptori dolent "ab papeles inútiles" que podria ser la comptabilitat.

El pas següent en l'ascens social dels hisendats era el títol de noblesa. Alguns, accedien al títol de ciutadà honorat de Barcelona, normalment els prohoms dels llocs i ciutats.⁽¹⁸⁾ Si bé no tenim constància d'aquest honor per Jaume Pont Casadevall, sí que en l'inventari apareix la referència, dins la cambra de la difunta, a "unas armarias de la casa de Casadevall". Entenem això com a emblemes heràldics, símbols familiars i nobiliaris, el blasó o l'"armoria", en termes antics.⁽¹⁹⁾

ESTABLIMENTS EMFITÈUTICS I INDIVIDUALISME AGRARI

El context social i econòmic del segle XVIII és d'una forta expansió agrària i creixement demogràfic com han demostrat nombrosos especialistes. També es va produir un enfortiment –construcció– dels drets de propietat pel que fa al domini útil dins el context del pensament econòmic⁽²⁰⁾ i un procés d'assalt i laminació de comunals, encapçalat pels "*labradores hacendados*", una nova "aristocràcia" pagesa que, a finals de segle XVIII i en pocs anys, passaren d'autoanomenar-se "pagesos" a autoconsiderar-se com a "pagesos-hisendats" o només com a "hisendats".⁽²¹⁾ Aquest procés de dissolució o "assalt als comunals" que fou estudiat per Marc Bloch a França,⁽²²⁾ a Catalunya va tenir com a protagonista l'establiment emfitèutic

17. GIFRE, Pere; MATAS, Josep; i SOLER, Santi, *Els arxius patrimonials*. Girona: Biblioteca d'Història Rural, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, (2002), pàg. 9.

18. CONGOST, Rosa, "De pagesos a hisendats: Reflexions sobre l'anàlisi dels grups socials dominants. La regió de Girona (1780-1840)". *Recerques: història, economia, cultura* (1997), núm. 35, pàg. 51-72.

19. COLOMER, Joan Pau, *Llibre de l'armoria de la noblesa de Catalunya*. s. XVII–inici s. XVIII.

20. LLUCH, Ernest, (1970). *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840). Els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana*. Barcelona: Edicions 62, 2010.

21. CONGOST, Rosa, "De pagesos a hisendats...", *op. cit.*; també a CONGOST, Rosa. "Guerra, pàtria i estadística: el despertar polític dels hisendats gironins (1795-1800)". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. XLII, (2001), pàg. 379-395 – I Congrés d'Història de Girona, Dos mil anys d'Història.

22. BLOCH, Marc, (1933), *La historia rural francesa*, Barcelona: Crítica, 1978. També a "La lutte pour l'individualisme agraire dans la France du XVIII siècle", *Annales d'Histoire Économique et Sociale*, 1930.

—de terres comunals i terres amb usos col·lectius— i el ban, amb una especial rellevància a partir de la segona meitat del segle XVIII, reforçant així el domini útil o “propietat”. Així doncs, l’inici de la laminació dels drets i béns col·lectius va ser anterior a la promulgació de les lleis liberals. Mònica Bosch, Pere Gifre, Rosa Congost i, posteriorment, Montserrat Pellicer pel segle XVIII ho han posat de manifest en diverses publicacions.⁽²³⁾ Calia doncs, com deia Vilar,⁽²⁴⁾ prendre el pols al procés, acotar-lo i veure els objectius que perseguia la propietat privada. L’avenç de l’individualisme agrari ha generat una extensa bibliografia a Catalunya i Espanya.⁽²⁵⁾

El patrimoni de Jaume Pont Casadevall és el resultat d’un procés d’acumulació de masos i terres que tingué com a fonament els establiments emfiteùtics,⁽²⁶⁾ com així consten els més recents en l’inventari. El fenomen, a Cabanes sembla començar a partir de l’últim quart de segle XVII i que la concòrdia de 1700 sembla posar fre al conflicte. Aquest pacte —el comte defensava el seu dret a establir— reservava per a pastures comunals la Garriga, la franja de ponent del riu Llobregat al de la Muga. Tot i aquest acord, a finals de segle XVIII es trobava parcel·lada i establerta. El terme de Cabanes veu tres grans moments d’establiments que prenen els anys 1723, 1726 i 1783.

23. BOSCH, Mònica, CONGOST, Rosa i GIFRE, Pere, “Els bans. La lluita per l’individualisme agrari a Catalunya. Primeres hipòtesis (segles XVII-XVIII)”, dins R. CONGOST i LL. TO, (ed. a cura de), *Homes, masos, història. La Catalunya del nord-est (segles XI-XX)*, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, pàg. 299-328. La investigació plantejada per aquests darrers fou per PELLICER, Montserrat, “Los cercamientos de tierras en Cataluña. Fuentes para el estudio de una ‘revolución silenciosa’ (1714-1785)”. Dins CONGOST, Rosa i LANA, José Miguel [eds.] *Campos cerrados, debates abiertos. Análisis histórico y propiedad de la tierra en Europa (siglos XVI-XIX)*, Pamplona: Universidad de Navarra, 2007. Rosa CONGOST ha tractat aquest tema en diferents publicacions i ho sintetitza a *Tierras, Leyes, Historia. Estudios sobre “la gran obra de la propiedad”*. Barcelona: Editorial Crítica, 2007.
24. VILAR, Pierre (1966), “Pastura i closa”, *Catalunya dins l’Espanya moderna*, vol. III. Barcelona: Edicions 62, (1975), pàg. 245-253.
25. Una bona compilació de treballs de diferents autors els podem trobar a BUSQUETA, Joan Josep; i VICEDO, Enric. *Béns comunals als Països Catalans i a l’Europa contemporània: sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs, 1996.
26. COMPTE i FREIXENET, Albert, “Cabanes...”, *op. cit.*, pàg. 210, 212, 219. També a BOSCH, Mònica, CONGOST, Rosa i GIFRE, Pere, “L’assalt als comunals. Tres Universitats empordaneses (segles XVII-XVIII)”. Dins *Béns comunals als Països Catalans i a l’Europa contemporània: sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans*. pàg. 123-149.

CABANES

Casa, antich patrimoni de Puig y Casadevall

Heretat y Mas de Sant Feliu de Cadins	Vessanes	Tipus de cultiu
Terras de baix de Sant Feliu	95	cu, o, b, cl, e
Terras de dalt de Sant Feliu, paratge "Lo Aspre"	56	cu, h, e
Camp del Forn (y bosc)	5,5	cu, b
	156,5	
Heretat y Mas del Porxo		
"Los Estanyes"	5	pr
"Camp del Rech" al territori de la "Salanca de anensa"	4,5	
"La Llagostera" al territori "Triachs"	6,5	
"Lo clos"	2,5	cu
"Lo codrò" al territori "Los Hortals", cerca lo camp calvera		
Terra closa a "Los Hortals"	2	o
"Camp del Gorch" a "Los Hortals"	6,5	
"Closeta dels masons"	1	
"Camp del masons"	2,5	
"Camp de la Paret"	4	
"Closa" prop lo camp del Gorch	1,25	
"Camp de la tanca"	12,25	
"Camp dels Grillaters"	9,5	
"Hort del Porxo"	0,25	h
"Hort de la casa del Porxo"	0,125	h
"Hort den Guillem" al Romanirar	0,25	h
"Camp de la Figuera" al territori "las Hortas"	2	
"Camp gran de las Hortas"	5	
"Closa de las Hortas"	3,5	
Pessa al "Puig de la caballeria"	25,5	o
Pessa a "la Garriga"	5,75	v
"Closa dels Estanyes"	3	cu
"Closa dels Estanyes"	1,25	
"Closa de la caseta"	5,5	e
"Camp de la Granja" a "Los Aspres"	3	
	112,625	
Pessa establerta el 1783 pels pares difunts	27,75	
"Pla de las Devesas" Patrimoni de la casa Pont y Germanico	4	e
TOTAL CABANES	300,875	

PERALADA

Heretat o Mas Puig - Les Olives (Peralada)	Vessanes	Tipus de cultiu
Patrimoni antic de Casa Casadevall y Puig de Cabanes		
Pessa al territori "Los Aspres" de les Olives	7	
Pessa al territori "Los Aspres" de les Olives	6	e
Pessa al territori "Los Aspres" de les Olives	40,875	cu, o, e
Pessa al territori "Los Aspres" de les Olives	17,25	cu, h (0,25)
Pessa al territori "las Hortas"	3,125	
Pessa al territori "las Hortas" de Olives	30,75	
Pessa al territori "Montpadrós"	15	v, ga
Pessa de bosc establerta 1781 per Jaume Pont Germanico	16	b
TOTAL PERALADA	136	

PONT DE MOLINS

Patrimoni de la casa de Pont, y Germanico

La Casa Solar		
Molí fariner amb dues moles		
Dos horts i dos prats al costat del molí		
Pessa situada "Dellá de la Muga"	20	o
"Camp de la Hera"	3	ca
"Olivar del clotalot"	1	o
"Camp de la Feixa torta"	20	v, o, ca
"Camp Vidal"	4	ca
"Camp den Duimenjo"	13	ca
"Camp del camí Real ó Estaper"	11	ca
"Olivar del Pont"	4	o
"Hort dels roures"	0,5	h
Montanya del Roure	75	ga
TOTAL PONT DE MOLINS	151,5	
TOTAL	588,375	
	128,68	Hec.

COSMOVISIÓ RELIGIOSA, CALENDARI AGRÍCOLA I LLIBRERIA

En la relació inventariada s'expressa la composició de les habitacions i dins d'aquestes, el mobiliari, del qual destaquen les cadires pintades de verd. El mobiliari doncs, ens pot informar dels hàbits de consum i pràctiques de la vida quotidiana, així com la presència de certs articles de luxe o sumptuaris, com l'apartat dedicat a "plata y Or". Les imatges religioses són presents en molts llocs de la casa i en diferents formes. Aquestes representacions simbòliques ens donen una orientació de la dimensió religiosa dins l'àmbit del santoral catòlic i el seu ventall de sants i marededéus. Entre aquestes, trobem esmentades la Verge del Roser, a la sala de la casa; la imatge de "Sant Christo" i dos quadres amb marcs pintats, un de la Verge de la Concepció i l'altre de Sant Miquel, tots en l'habitació de Francisca Casadevall. Sabem que el saló era presidit per dos quadres: un de santa "Francisca" i l'altre de Sant Jaume; i en el "cuarto del carrer" hi havia una escaparata⁽²⁷⁾ petita amb la imatge de la mare de déu dels Dolors i un "crucifixo alt". En joieria tenien una altra imatge de la Concepció i dos "creuetas petitas de or". La veneració de certs sants tenia una correspondència amb el calendari agrícola, Sant Miquel (29 de setembre) o Sant Jaume (25 de juliol). Entre les representacions de devoció destaca la de Jesucrist i les marianes: Mare de Déu del Roser, dels Dolors i la Concepció.

La llibreria de Jaume Pont és una part de l'inventari que obre les portes a tot un univers cultural i objecte d'estudi que alguns autors han analitzat.⁽²⁸⁾ Es tracta d'aproximar-nos a les possibles lectures de la família, ja que no tenim la certesa que efectivament es realitzessin. I com és lògic, per no registrar-se, desconexem si tingueren llibres prohibits. Manca una recerca sistemàtica del consum literari, històric, religiós i cultural dels hisendats, i en especial els empordanesos, que no devia ser massa diferent de la resta. Per tant, la relació transcrita en l'apèndix documental d'aquest treball no la podem generalitzar categòricament, si bé, com a mostra qualitativa, és molt significativa. La llibreria ens il·lustra el món, els anhels i unes probables introspeccions dels actors d'una societat profundament religiosa i amb uns codis culturals determinats. Així mateix, els llibres podien esdevenir eines fermes per la construcció cultural i identitària de grups socials.

27. Vitrina on es guardaven les imatges venerades.

28. BURGOS, Javier, "Los libros privados del clero. La cultura del libro del clero barcelonés en el siglo XVIII". *Manuscrits* 14 (1996), pàg. 232 (231-258); PUIGVERT, Joaquim Maria, *Església, territori i sociabilitat* (s. XVII-XIX). Vic: Eumo, 2001; ANTON PELAYO, Javier, *La herencia cultural. Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*. Bellaterra: UAB, 1998.

Entre els cinquanta-set títols de la biblioteca de Jaume Pont, moltes obres del segle XVII, trobem un predomini de literatura religiosa, de devoció, moral i pastoral corresponent als paràmetres del catolicisme contrareformista. Moltes d'aquestes obres estan vinculades al tomisme i l'escolàstica com la *Vida del Doctor Eximio* de Francisco Suárez. Així doncs, en el procés acumulatiu i de formació de la llibreria familiar hi ha la possibilitat, com a hipòtesi, que alguna remesa l'haguessin pogut heretar d'algun parent clergue, si bé el catolicisme impregnava la vida, rituals i actes socials. Entre les obres de devoció trobem les vides de sants, *Flos Sanctorum*, de gran èxit popular. Identifiquem també llibres d'oració, breviaris (manuals de litúrgia) i místics. Entre aquests, tres obres que són molt comunes a les biblioteques del clergat al segle XVIII:⁽²⁹⁾ *Gritos del Infierno*, del pare Boneta; *Visita de enfermos y ejercicio santo a ayudar a bien morir* del pare Arbiol; i *De la diferencia entre lo temporal y eterno*, d'Eusebio de Nieremberg. Aquest tipus de literatura difonia la ideologia de la contrareforma catòlica, d'una forta empremta jesuítica. Les

29. BURGOS, Javier, "Los libros...", *op. cit.*, pàg. 243.

obres de teologia moral, que proporcionaven fonament doctrinal, també hi són presents: l'*Opera Moralia* de Martino Bonacina o la *Theologia moralis* de Claudio Lacroix. Localitzem també un exemplar de la *Bíblia sacra*, sense especificar en quina llengua es troba redactada, i obres de predicació com *Santa Teresa de Jesús*. Altres best-sellers podrien ser *Guia de Pecadores* (1556) de Fray Luis de Granada,³⁰ *Ejercicios de perfección* (1609) d'Alonso Rodríguez o *Discursos espirituales* (1730) de Juan Croiset. Entre les obres d'història en distingim un nombre significatiu d'història de l'església, com *Historia pontifical* (1606) de Gonzalo de Illescas, i del concili de Trento. Entre les històriques identifiquem entre altres *De Antiquitatibus* de Flavi Josep, *Historia de la conquista de México* (1684) d'Antonio de Solís, *Anales de Cataluña* (1709) de Narcís Feliu de la Penya, *Las guerras de Flandes* de Famiano Estrada, *Crisi de Cataluña* (1685) del jesuïta olotí Manuel Marcillo i *Historia de Cataluña*

30. Fray Luis de Granada és, segons Javier Antón Pelayo (*La herencia cultural...*, op. cit., pàg. 375), l'autor més omnipresent a les biblioteques de les elits gironines.

(1616) de Bernat Desclot, una traducció de “*su antigua lengua Catalana en romance Castellano*”, de Raphael Cervera.

Altres títols que trobem són *Historia de Don Quixote* (1605) i petites obres morals com un *David perseguido*. Interessant és també esmentar l'*Agricultura General* de Gabriel Alonso de Herrera, publicada per primera vegada el 1513, una obra que tracta les particularitats dels conreus, criaça d'animals, propietats i virtuts de les plantes. Fou una obra d'èxit que, en sis llibres, racionalitza les pràctiques agrícoles i aspectes generals d'agronomia; i sistematitza coneixements de l'època a partir de les obres romanes dels escriptors *De re rustica*.⁽³¹⁾

CONCLUSIÓ

Els inventaris *post mortem* són un camp obert de recerca per treballar diversos aspectes de la història, una documentació que, buidada i sistematitzada per grups socials i geogràficament, pot donar-nos resultats extraordinaris i prendre el pols a les qüestions culturals, socials i econòmiques del passat. En resum, els fons notariais de les nostres comarques, són un filó a estudiar més profundament i una finestra que ens permet penetrar en l'univers material i ideològic de les societats antigues.

31. ARGEMÍ, Lluís; i LLUCH, Ernest, *Agronomía y fisiocracia en España, (1750-1820)*. València: Institución Alfonso El Magnánimo, 1985.

APÈNDIX DOCUMENTAL

AHG. Peralada 934, Notaria de Joan Pagès, f. 242r-249r.

SELLO CUARTO, VEINTE MARAVEDÍS, AÑO DE MIL SETECIENTOS OCHENTA Y NUEVE

Inventari⁽³²⁾

[242r] En lo lloch de Cabanas del comtat de Perelada y del bisbat de Gerona als nou dias del mes de Novembre del any mil set-cents vuytanta y nou: Lo s[eny]or Jaume Pont, Casadevall y Puig, pagès hacendat del dit lloch de Cabanas, com á hereu y donatari universal dels s[eny]ors Jaume Pont y Germanico pagès hacendat del mateix lloch y Francisca Casadevall Puig y Pont, sos pares difunts, ab los capítols matrimonials rebuts ab escriptura pasada en poder del notari baix firmat als catorse octubre del any mil set-cents y vuitanta; Per gaudir de tots los beneficis concedits per lo dret als que prenen herència ab benefici de inventari, y per conseguir la quarta trebel·liànica, legítima y demás drets, que li competeixen y per complir ab lo capitulat ab los citats capítols matrimonials, atenent haver-se verificat la mort natural y corporal de la dita s[enyor]a Fran[cis]ca Casadevall Puig y Pont sa Mare, que succehí lo dia sinch de setembre proppassat; y per evitar tota suspita de dolo y macula, á tots fins y efectes á ell dit S[eny]or Jaume Pont Casadevall y Puig mes útils y convenients, y perquè en tots temps constia de la consistència dels Béns y Patrimonis, que foren tant del dit s[eny]or Jaume Pont y Germanico son Difunt Pare natural del veynat de Pont de molins, com de la dita s[enyor]a Francisca Casadevall Puig y Pont natural del dit lloch de Cabanas sa difunta mare; estant y trobant-se dins la casa pròpia, y de la habitació de dits sos difunts pares, situada en lo referit lloch de Cabanas; prechint emperò lo señal de la santa creu digué pendrer y prengué inventari dels bens y patrimonis de dits sos difunts pares, confessant, com confessa, que ab distinció son los següents.

Patrimoni y bens de la s[enyor]a Fran[cis]ca Casadevall Puig y Pont.

Primo tota aquella casa ab son pallar unit, que es del antich patrimoni de Puig, y Casadevall de Cabanas, situada en dit lloch de Cabanas, y debant del rech del molí, que afronta á solixent ab un carrer públich estret, [242v] á mitgdia ab lo carrer ó camí públich debant del rech, á ponent ab Rafel Vergés y Brugat, notari habitant en Olot, y á tramontana, part ab dit notari Vergés y part ab altre carrer.

En la sala de dita casa

Primo, una taula de noguer.

Ítem, un banch de vespaller.

Ítem, disset cadiras pintadas de vert, y colradura.

32. A proposta de Pere Gifre s'ha procedit a la normalització de majúscules i minúscules, accentuació segons les normes actuals, excepte les á i ó, i establiment de signes de puntuació per així facilitar la lectura.

Ítem, una cadira de fusta, per seurer una criatura.
Ítem, dos fusills, y guarniments de caçar.
Ítem, una imatge de la verge del Roser de bulto dorada, y un candelero de llautó.

En un armari fixat á la paret

Ítem, dos safatas de pisa.
Ítem, un surtiment de vasos de cristall.
Ítem, dos garrafas de vidre.

En lo salonet del renta mans

Ítem, una gerra ab sa copa tot de aram.
Ítem, un rel[li]otge de ferro, ab sa caixa de fusta.
Ítem, dins un armari fixat á la paret, las estoballas, toballons, pa y ganivets de taula diari.
Ítem, quatre cadiras pintadas de vert, y colradura.
Ítem, un guarda-robas de noguer gran; y dins de ell se encontra.
Ítem, vint llansols usats.
Ítem, tretse estoballas.
Ítem, noranta y set toballons de canem y lli.
Ítem, trenta toballolas.
Ítem, vint y quatre axugamans.
Ítem, cinquanta y una coixineras.
Ítem, una caixa de noguer, y dins vint, y quatre camisas de la difunta.

En lo quarto ah-ont mori la S[enyo]ra Fran[cis]ca Casadevall

Ítem, un llit de peu de gall, ab màrfega, dos matalassos, y dos coxins, guarnit ab vànova, dos llansols y colxa.
Ítem, una guarnició de fusta en forma de docé⁽³³⁾ pintat, y colradura, ab una creu, y imatge de Sant Christo.
Ítem, dos calaixeras de noguer, ab tots los vestits, y roba interior, y exterior de la difunta S[enyo]ra Fran[cis]ca Casadevall. [243r]
Ítem, sinch cadiras pintadas de vert, y colradura.
Ítem, dos quadros grans, un de la verge de la Concepció, y lo altre de Sant Miquel, ab marchs pintats.
Ítem, unas armaries de la casa de Casadevall.
Ítem, un mirall.

33. Dosel. "Mueble que a cierta altura cubre o resguarda un altar, sitial, lecho, etc., adelantándose en pabellón horizontal y cayendo por detrás a modo de colgadura (RAE)".

Ítem, un armari de noguer fixat á la paret, que serveix de arxiu, y dins ells se
encontran los instruments, títols, escripturas y papiers del patrimoni.

En la eixida

Ítem, tres taulas dolentas, un banch de respatller.

Ítem, un cossi amb olivas saladas.

Ítem, dos cadiras molt usadas.

En lo quarto del carrer

Ítem, un llit de peu de gall, ab màrfega, dos matalassos, dos llansols, vànova,
colxa y dos coxins.

Ítem, un llitet per criatura, màrfega, matalàs, llansols y coxí.

Ítem, divuyt tamborets.

Ítem, sinch cadiras pintadas de vert y colradura.

Ítem, un escriptori de noguer, y dins de ells, la roba de port del dit s[eny]or
Jaume Pont, y Casadevall.

Ítem, sobre lo escriptori una escapa[ra]ta petita ab la imatge de la verge dels
Dolors, y un crucifixo alt, y ab guarnició de colradura.

Ítem, tres Quadros petits ab marchs pintats, y colradura.

En lo saló

Ítem, dos mitjas taulas de noguer en forma de mitja lluna.

Ítem, vuyt cadiras pintadas de vert y colradura.

Ítem, dos quadros grans un de Santa Francisca, y altre de Sant Jaume ab
guarnicions pintadas.

En lo quarto del corriol

Ítem, un llit de peu de gall, ab màrfega, dos matalassos, dos llansols, colxa y
dos coxins.

Ítem, un baul de anar de camí, vuyt.

Ítem, sinch cadiras pintadas de vert y colradura.

En la cambra dita d'en Barrera

Ítem, un llit de peu de gall, ab màrfega, dos matalassos, dos llansols, una [243v]
colxa y dos coxins.

Ítem, altre llit de peu de gall, ab màrfega, dos matalassos, dos llansols, una
colxa y dos coxins.

Ítem, un guarda-roba de noguer, y dins de ell, quaranta y vuyt llansols.
 Ítem, dotse toballolas.
 Ítem, vuyt estoballas.
 Ítem, sis vànoves blanques
 Ítem, tres cobra llits de indiana.
 Ítem, dos cobertas de seda per llit.
 Ítem, una caixa de noguer ab quatre capsas ab cintas y tafetans y rams de flors.
 Ítem, un armari á la part del rera-quarto, ab quaranta, y vuyt plats de estany, y
 nou plats també de estany.
 Ítem, una màrfega petita.
 Ítem, una caixa petita, vuyda.
 Ítem, altre caixa de noguer, vuyda.
 Ítem, quatre cadiras vellas.

En lo quarto, que dona en lo salonet, y eixida

Ítem, un llit de Peu de Gall, ab màrfega, dos Matalassos, dos llansols, dos
 coxins y colxa.
 Ítem, dos caixas de noguer, vuydas.
 Ítem, quatre cadiras y un brassol.

Plata y or

Ítem, una sota copa de plata.
 Ítem, dos colleras grans de plata.
 Ítem, vint y quatre colleras y vint forquillas de plata.
 Ítem, un salé, una pebrera y sucrera de plata.
 Ítem, dos escodellas y dos vasos de plata.
 Ítem, un rel[lo]tge de plata per la botxaca. [244r]
 Ítem, una campaneta agnus y vascarsí de plata.
 Ítem, una joya de or gran ab perlas.
 Ítem, altre joya de or amb esmeraldas.
 Ítem, altre joya de or ab la imatge de la concepció.
 Ítem, un parell de arrecadas de or ab esmeraldas.
 Ítem, un anell de or amb esmeraldas masseta.
 Ítem, un anell ab tres diamantons.
 Ítem, dos creuetas petites de or.

Llibreria

Ítem, un Llibre en quart: Bíblia sacra.
 Ítem, dos tomos en quart: Codorniu, Practica de la palabra de Dios.
 Ítem, un en quart, Suma de la Bonacina Moral.

Ítem, altre en quart; Discursos predicables de Herrera de S[an]t Francesch.
 Ítem, en un octau; Guerras civiles de Granada.
 Ítem, en un quart: Vida y virtudes del N. P Antonio Ruis de Montoya.
 Ítem, dos tomos en quart: Historia de Don Quixote.
 Ítem, un en quart: Desclot, Historia de Catalunya.
 Ítem, un en quart: Temporal y eterno.
 Ítem, un Breviari vell.
 Ítem, un en quart, Bocavulari català sens principi ni fi.
 Ítem, en un octau; Gritos del infierno
 Ítem, en octau: Sants nous.
 Ítem, en octau; Meditaciones del corazon de Jesús.
 Ítem, un en octau Espejo cristiano.
 Ítem, en un octau. Tercera palabra para vivir y morir bien.
 Ítem, en octau, tres tomos: Solís, Historia de México.
 Ítem, en octau: Historia de Carlos sisé.
 Ítem, en octau, dos tomos Croyset, Discursos Espirituales.
 Ítem, en octau; Razones para convencer al pecador del P. Fillol.
 [244v]
 Ítem, un tomo en octau: Visita de enfermos.
 Ítem, un tomo á foleo: Granada, Guia de pecadores.
 Ítem, un tomo á foleo: Monarchia ecclesiastica.
 Ítem, un tomo á foleo: Flos sanctorum de patriarchas.
 Ítem, un tomo á foleo: Agricultura de Arrerera [Herrera].
 Ítem, un tomo á foleo: Segona part de la Historia Pontifical.
 Ítem, un tomo á foleo: Expediente del obispo de Cuenca
 Ítem, un tomo á foleo: Historia de los hechos de D[o]n Juan de Austria, part.
 Ítem, un tomo á foleo: Tractat de pau entre lo rey de España, y lo de Franza.
 Ítem, un tomo en quart: Statu Ecclesia catholica: Joan Godefrich Kauffmans.
 Ítem, un tomo en quart: Filosofia Moral del Conde D[o]n Manuel Tesauro, dolent.
 Ítem, en quart tres tomos, Obras de Santa Theresa.
 Ítem, en quart; Vida del D[oct]or Eximio.
 Ítem, en quart; Fuero de la conciencia y compendio salmaticense.
 Ítem, en quart; Guerras de Flandes.
 Ítem, en quart: cura Pastoral de Almas del P. Fr. Fran[cis]co Romeu.
 Ítem, en quart: Crisi de Catalunya: P. Manuel Marcillo
 Ítem, en quart: Manual de Piadosas meditaciones.
 Ítem, en foleo: tres tomos Annals de Catalunya, de Feliu.
 Ítem, en foleo: un tomo; Historia de Carlos quint.
 Ítem, en foleo: Lexicon ecclesiasticum.
 Ítem, en foleo: tres tomos: Flos sanctorum de Ribadeneyra.
 Ítem, en foleo: Opus morale de Castro Palao.
 Ítem, en foleo: tres tomos, de la V[enerable] sor Maria de Ágreda.

Ítem, en foleo: Discursos predicables, del P. Miguel de Sierra.
 Ítem, en foleo: Josepho, De Antiquitatibus.
 Ítem, en foleo: Lacroix; dos tomos.
 Ítem, en foleo: Bonacina, moral, tres tomos.
 Ítem, en quart: Concili tridentino.
 Ítem, en foleo: Exercicios de Rodríguez.
 Ítem, en quart: Noceti, veritas vindicata.
 Ítem, en octau: Cortés de Animales.
 Ítem, en octau: Arte de cocina.
 Ítem, en quart: Apologia fratrum salmaticensium.
 [245r]
 Ítem, un tomo en quart, Ungría restaurada.
 Ítem, tres tomos en quart, un David perseguido, altre David penitente, y altre el Hijo de David más perseguido.
 Ítem, Breviari en quatre temps.

En la cuyna

Primo, una pastera de tumol guarnida ab torn, y demes arreus.
 Ítem, una taula y banch de respatller.
 Ítem, un tabla de escalfar roba.
 Ítem, tres cossis de terra.
 Ítem, tres parols, un tangí,⁽³⁴⁾ una bassina, y dos brasers de aram.
 Ítem, quatre cassolas, una graxonera ab son tapadó, tot de aram.
 Ítem, dos xacolateras, una espumadora de aram.
 Ítem, quatre paellas, y un escalfador de aram.
 Ítem, una casseta de llautó.
 Ítem, una torradora de ferro.
 Ítem, dos grasellas, pala, forquetas, y torrapà de ferro.
 Ítem, dos ollas de ferro ab sas llevas.
 Ítem, un ferrat, dos marmitas de Aram.
 Ítem, quatre Astos de ferro, y una mitja lluna.
 Ítem, dos planxas de ferro.
 Ítem, quatre llums de ferro.
 Ítem, uns caballs, una massa y tres peus de ferro.
 Ítem, una llimanera de llautó y quatre candeleros.
 Ítem, una romana grossa, y una de petita.
 Ítem, un burro de escalfar lo llit.
 Ítem, una pala y borjal⁽³⁵⁾ del forn.

34. Greala; mena de gibrell de terrissa o de metall per a escurar els plats (DCVB).

35. Barra de ferro que per un cap fa ganxo i per l'altre va ficada a un mànec llarg de fusta, i serveix per remenar el foc en el forn (DCVB).

Ítem, set cobertoras de aram y ferro.
Ítem, trenta y sis colleras y trenta y sis forquillas de llautó.
Ítem, una sort de terrissa del foch, y taula.
Ítem, un morter de coure ab sa ma, y altre de pedra.
Ítem, tres cadiras petitas.

En la cambra dita dels frares

Ítem, un escriptori dolent, ab papers inútils.
Ítem, sis quarteras de segle.
[245v]
Ítem, un llit de peu de gall, ab marfega, dos matalassos, dos llansols, colxa y coxí.
Ítem, dos plegas de fil.
Ítem, un armari ab un sort de terriosa.
Ítem, un airall gran ab sa guarnició dorada.

En un salonet al pujant de la escala

Ítem, un cofra, y dins dos marfegas vuydas, dos borrassas, y no fexos de canem en floca.
Ítem, una caixa ab alguns capdell de fil.

En lo recibidor, sobre la sala

Ítem, un cofra ab deu dotsenas de toballons.
Ítem, vuyt estoballas llargas.
Ítem, un llit de peu de gall ab màrrega, matalàs, dos llansols, una flassada y dos coxins.
Ítem, una caixa vuyda de posar la sal.
Ítem, dos caixas per tenir grana.
Ítem, altre llit de peu de gall, ab sa màrrega, dos llansols, una flassada, y dos coxins.
Ítem, dos canats⁽³⁶⁾ petits.
Ítem, en lo rebost, quatre quarters de cancelada,⁽³⁷⁾ una panera de pa y un cossi.

En los graners

Ítem, cent vint y sinch quarteras de blat.
Ítem, cent setanta y sinch quarteras de mestall.

36. Recipient fet de canya entreteixida, que serveix especialment per a guardar blat o qualsevol altra mena de gra (DIEC2).

37. Cansalada.

Ítem, sinquanta quarteras de mill.
 Ítem, setanta y tres quarteras de blat de moro.
 Ítem, trenta quarteras de civada.
 Ítem, tres quarteras de ordi.
 [246r]
 Ítem, sis quarteras de favas.
 Ítem, tres quarteras de favolins.
 Ítem, dos canats petits vuyts.
 Ítem, quaranta y sinch sachs
 Ítem, un cortà de riscla.⁽³⁸⁾

En la cort

Ítem, un caball, ab sa cella, y demes guarniments.
 Ítem, un burra ab sa albarda.

En lo celler del oli

Ítem, una pila de pedra de teneo disset botas, ab sis mallals de oli.
 Ítem, altre pila de pedra de teneo vuyt botas; vuydas.
 Ítem, altre pila de pedra de teneo set botas dos mallals; vuyda.
 Ítem, altre pila de pedra de teneo sis botas dos mallals; vuyda.
 Ítem, altre pila de pedra de teneo tres botas un mallals; vuyda.
 Ítem, altre pila de pedra de teneo dos botas, vuyda.
 Ítem, altre pila de pedra de teneo sinch mallals vuyda.
 Ítem, dos cossis de tenir morcadas.⁽³⁹⁾

En lo celler de vi

Ítem, dos tinas de fusta de teneo sinquanta carrega[s] cada una, poch mes ó menos.
 Ítem, dos botas, de teneo de quinse botas cada una, plenas de vi claret.
 Ítem, una bota de dotse botas, plena de vi claret.
 Ítem, altre bota de vuyt botas, plena de vi claret.
 Ítem, altre bota de deu botas, plena de vi vermell.
 Ítem, de altre bota de catorse botas, plena de vi premsat y vermell.
 Ítem, altre bota de catorse botas, vuyda.
 Ítem, altre bota de onse botas, vuyda.
 Ítem, altre de nou botas, vuyda.

38. Part llenyosa del cànem o del lli (DCVB).

39. Pòsits d'oli per a diferents usos.

Ítem, altre de quatre botas, vuyda.

[246v]

Ítem, dos botas de teneo una bota cada una, vuyda.

Ítem, dos carretells⁽⁴⁰⁾ que junts contenen sinch mallals, plens de vi claret.

Ítem, dos altres carretells ab un poch de garnatxe y vi cuyt.

Ítem, quatre garrafas de malvesia.

Ítem, setse samals y un embut de fusta.

Ítem, dos bancas de rentar roba.

Ítem, unas bargas.⁽⁴¹⁾

Ítem, dos axadas, dos magalls, un parpal, y dos destrals.

Ítem, quatre tocinos per engrexar.

Heretats, propietats y terras del patrimoni de Casadevall

Ítem, un trull de fer oli, ab tots los guarniments de fer-lo; junt amb un hort contiguo, tot situat dins lo poble de Cabanas, y paratge anomenat lo verger.

Ítem, la heretat, y mas anomenat de Sant Feliu de Cadins, ab la iglésia que serveix de paller, corral, y demés edificis, situat á la part de ponent del terme de Cabanas.

En la qual heretat, y casa se encontran los arreus de pagès següents.

Ítem, dos carretas ferradas ab tots sos guarniments.

Ítem, sis aradas, las tres mossas y tres planas, ab sos respectius guarniments de vellas y cutells.

Ítem, un rascla.⁽⁴²⁾

Ítem, set bous de arada.

Ítem, la eugassada, que se compon de setse mascles y set famellas.

Ítem, una rejoleria contigua á las terras de dita heretat, ab sa barraca per casa y forn.

Terras de dita heretat de Sant Feliu.

Ítem, una pessa de terra anomenada terras de baix de Sant Feliu; afrontant ab lo riu la Muga, de tinensa de noranta y sinch vessanas, part cultiva, part olivar, part bosch, part closa y part herm.

Ítem, altre pessa de terra anomenada terras de dalt de Sant Feliu, en lo paratge del aspre, de tinensa de sinquanta y sis vessanas, part cultiva, part hort y part herm.

40. Barril petit, que oscil·la entre un càntir i una càrrega de cabuda i serveix principalment per tenir vi (DCVB).

41. Instrument per a trencar la canya del cànem i treure'n el bri (DCVB).

42. Bastiment compost de tres barres paral·leles unides per travessers i armades de puntes de ferro, que arrossegat per una o dues bísties es fa passar per damunt el camp sembrat i serveix per a esterrossar i allisar la terra i per a cobrir les llavors (DCVB).

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp del forn y bosch contiguo de tinensa de sinch vessanas y mitja, la major part cultiva y part bosch.

Ítem, altre heretat, y mas anomenada del Porxo de sa casa, paller [247r] y hort contiguo, situada cerca y fora las murallas del lloch de Cabanes de la part de tramontana, ab las terras de sa pertinència que són las següents.

Ítem, una pessa de terra prat, al territori los Estanys, de tinensa de sinch vessanas.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp del rech al territori la Salanca de tinensa de quatre vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra anomenada la Llagostera al territori Triachs de tinensa de sis vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra anomenada lo clos, en dit territori, de tinensa de dos vessanas y mitja cultiva.

Ítem, altre pessa de terra al territori anomenat los Hortals anomenada lo Codrò cerca lo camp calvera.

Ítem, altre pessa de terra closa de Olivas en dit territori de tinensa de dos vessanas y un poch mes.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp del Gorch, al territori los Hortals de tinensa sis vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra anomenada closeta dels Masons, de tinensa de una vessana y un poch mes.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp del Masons, de tinensa de dos vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp de la Paret, de tinensa de quatre vessanas.

Ítem, altre pessa de terra anomenada closa prop lo camp del Gorch de una vessana y un cortó.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp de la tanca, de tinensa de dotse vessanas y un cortó.

[247v]

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp dels Grillaters, de tinensa de nou vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra anomenada lo Hort del Porxo, de un cortó.

Ítem, altre pessa de terra anomenada Hort de la casa del Porxo, de mitg cortó.

Ítem, altre pessa de terra al territori Romanirar, anomenada hort d'en Guillem, de un cortó.

Ítem, altre pessa de terra al territori las Hortas, anomenada camp de la Figuera, de dos vessanas y un poch mes.

Ítem, altre pessa de terra en dit territori, anomenada camp gran de las Hortas, de tinensa sinch vessanas y un poch mes.

Ítem, altre pessa de terra en dit territori, anomenada closa de las Hortas, de tinensa de tres vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra de oliva, al territori Puig de la caballeria, de tinensa de vint y sinch vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra vinya al territori la Garriga, de tinensa de sinch vessanas, tres cortons.

Ítem, altre pessa de terra anomenada closa dels Estanys, cultiva, de tres vessanas.

Ítem, altre pessa de terra anomenada closa dels estanys de una vessana y un cortó.

Ítem, altre pessa de terra herma anomenada closa de la caseta, de sinch vessanas y mitja.

Ítem, altre pessa de terra al territori los Aspres, anomenada camp de la Granja, tinensa de tres vessanas.

Ítem, una pessa de terra, situada en lo dit terme de Cabanas de tinença de vint y set vessanas y tres quarts de vessana, situada en lo territori anomenat la Sauleda; que fou establerta en dotse Maig de mil set-cents [248r] vuitanta y tres á favor dels conjuges Jaume Pont, y s[enyo]ra Fran[cis]ca Casadevall difunts pares del otorgant.

En lo terme de la vila de Perelada

Ítem, altre Heretat ó Mas anomenat Puig situat en lo veynat de Olivas del terme de la vila de Perelada, ab sa casa, corral y paller, que pertany al patrimoni antich de Casa Casadevall y Puig de Cabanas y, per consegüent, antes de sa mort á la s[enyo]ra Fran[cis]ca Casadevall, Puig y Pont, de pertinencias de la qual Heretat son las terras següents.

Ítem, una pessa de terra en lo territori aspres de Olivas de Perelada, cultiva de tinensa de set vessanas.

Ítem, altre pessa de terra en lo dit territori Aspres de olivas de sis vessanas, herm.

Ítem, altre pessa de terra en dit territori Aspres de olivas, de quaranta vessanas y set octaus, la major part cultiva, part oliveres y part herm.

Ítem, altre pessa de terra en dit territori Aspres de olivas, de tinensa de disset vessanas de cultiu y un cortó de hort.

Ítem, altre pessa de terra cultiva en lo territori las Hortas de tres vessanas y un octau.

Ítem, altre pessa de terra cultiva en lo dit territori hortas de Olivas de tinensa de trenta vessanas y tres cortons.

Ítem, una pessa de terra la major part vinya y part Garriga, de tinensa de quinze vessanas, situada en lo terme de la vila de Perelada y territori anomenat Montpadrós.

Ítem, una pessa de terra camp de tinensa de setse vessanas, situada en lo terme de Perelada y territori bosch cultiu, que pertanyia al difunt s[enyo]r Jaume Pont y Germanico per títol de Establiment, fet en vint y set Juliol de mil set-cents vuitanta y un.

En la nova parròquia de Pont de Molins: Patrimoni de la casa de Pont y Germanico, que pertanyia y possehia mentres [248v] visqué lo dit s[enyo]r Jaume Pont y Germanico de Cabanas, pare del otorgant.

Primo, la casa solar de Pont y Germanico, heretat y mas situada en la dita nova parròquia, y veynat de Pont de molins, ab son trull dins la mateixa casa, ab tots sos guarniments, corral y paller.

Los mobles y Alajas estan destinadas al mer us y servey del s[eny]or Joan Pont y Germanico, avi del otorgant y á la custodia de Esteve Pont.

Ítem, un molí fariner ab dos molas y blanquejador contiguo, ab tots sos guarniments a propòsit per lo exercici de dit molí.

Ítem, dos horts, y dos prats contiguos sobre lo dit molí.

Ítem, una pessa de terra camp y olivar situada de dellà de la Muga de tinensa de vint vessanas poch mes ó menos.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp de la Hera, de tinensa de tres vessanas.

Ítem, altre pessa de terra de olivar anomenat del clotatlot, de una vessana.

Ítem, altre pessa de terra de vinya, olivar y camp de la Feixa torta, tot contiguo, de tinensa de vint vessanas poch mes ó menos.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp Vidal, de tinensa de quatre vessanas.

Ítem, altre pessa de terra anomenada camp den Duimenjo, de tinensa de tretse vessanas poch mes ó menos.

Ítem, altre pessa de terra anomenada Camp del camí Real ó Estaper, de tinensa de onze vessanas.

Ítem, altre pessa de terra anomenada olivar del Pont, de tinensa de quatre vessanas.

Ítem, un hort anomenat dels Roures, de mitja vessana.

Ítem, en la Montanya del Roure, una Pessa de terra de Garriga de tinensa de setanta y sinch vessanas poch mes ó menos.

Ítem, en lo terme del sobredit lloch de Cabanas y en lo territori anomenat lo Pla de las Devesas, de tinensa de quatre vessanas poch mes ó menos, en el dia herma.

Los quals bens, y no altres confessà ell dit s[eny]or Jaume [249r] Pont, Casadevall y Puig, com á hereu y donatari predit, pertànyer á la universal herència y patrimonis respective de sos difunts pares Jaume Pont y Germanico, y s[eny]ora Francisca Casadevall, Puig y Pont. Y expressament protestà, que sí en lo esdevenidor apareixeran altres bens de dita herència ó dels sobredits patrimonis, ó ne tindrà notícia, los continuarà en lo present inventari, ó ne pendrà altre de nou. En testimoni de lo que lo dit senyor Jaume Pont, Casadevall y Puig (al qual Jo lo infrascrit Notari dono fee conèixer) otorga y firma la present escriptura publica de la sua ma pròpia que fonch feta en lo dit lloch de Cabanas y dia dalt notat. Essent presents per testimonis lo r[everend] Joseph Colomer p[re]b[e]re y sacristà cura pàrroco del dit lloch de Cabanas y Barthomeu Cellera treballador del mateix lloch, per ditas cosas demanats.= ¶ de esta= ¶ una pessa de terra = Valgan estas postillas; però los borrats = Mos = sinch vessanas = No valgan.

Jaume Pont, Casadevall y Puig

En presència de mi,
Joan Pagés, notari